

**EESTI TEGEVUSKAVA ÜRO JULGEOLEKUNÕUKOGU
RESOLUTSIOONI 1325 „NAISED, RAHU JA JULGEOLEK“
RAKENDAMISEKS EESTIS 2015–2019**

ÜLEVAATEARUANNE 2015–2017

Sissejuhatus

ÜRO Julgeolekunõukogu võttis 2000. aastal vastu resolutsiooni 1325 „Naised, rahu ja julgeolek“ ning seadis eesmärgi, et rahvusvaheline üldsus peab konfliktide lahendamisel läbivalt arvestama sooperspektiivi. Eesti on olnud resolutsiooni 1325 toetaja ning jätkuresolutsioonide 1820, 1888 ja 2242 kaasesitaja. 2010. aastal võttis Eesti vastu oma esimese tegevuskava resolutsiooni rakendamiseks 2010–2014 ning 2015. aastal teise tegevuskava perioodiks 2015–2019. Tegevuskava 6. peatüki alusel esitavad seda ellu viivad ametkonnad ja vabaühendused kirjaliku ülevaate oma tegevustest 2017. aasta teises pooles ja 2019. aasta teises pooles. Mõlemal korral koostab Välisministeerium esitatud ülevaadete alusel ülevaatearuande. Tegevuskava ja ülevaatearuanded edastatakse infoks Vabariigi Valitsusele.

Ülevaatearuanne 2015–2017 on koostatud Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Välisministeeriumi, Eesti NATO Ühingu ning MTÜ Mondo info põhjal.

Tegevused resolutsiooni 1325 rakendamiseks

Tegevused resolutsiooni 1325 rakendamiseks aastatel 2015–2019 otsustati arutelude põhjal, kuhu olid kaasatud lisaks ministeeriumide ja ametkondade esindajatele vabaühenduste esindajad. Tegevuskava täidavad oma pädevuse piires Haridus- ja Teadusministeerium, Kaitseministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Välisministeerium, Kaitseliit ja Naiskodukaitse, tehes tihedalt koostööd vabaühenduste, kõrgkoolide ja teadusasutustega. Võimalikult laiapõhjaline koostöö tagab tegevuskava parima elluviimise. Sageli on just vabaühendustel arenguriikidest ja konfliktipiirkondadest saadud kogemusi ja infot, mis aitavad

paremini kavandada tegevusi naiste inimõiguste tagamise toetamiseks ning naiste võimestamiseks arenguriikides ja konfliktipiirkondades.

Planeeritud tegevused on jagatud viide temaatilisse alagruppi:

- 1) Naistele kõigi inimõiguste tagamise toetamine ning naiste võimestamine konfliktipiirkondades ja konfliktijärgsetes piirkondades;
- 2) koostöö, infovahetus ja teadlikkuse suurendamine rahvusvahelisel tasandil;
- 3) teadlikkuse suurendamine riiklikul tasandil;
- 4) naiste kaasamine rahu ja julgeolekuga seotud ametikohtadele Eestis;
- 5) koostöö tõhustamine ja infovahetus Eestis.

1. Naistele kõigi inimõiguste tagamise toetamine ning naiste võimestamine konfliktipiirkondades ja konfliktijärgsetes piirkondades

- Naiste inimõiguste tagamist ja naiste võimestamist on Välisministeerium ja Siseministeerium koostöös vabaühendustega toetanud mitmesuguste arengukoostöö- ja mestimisprojektide kaudu. Lisaks on antud humanitaarabi ning toetatud rahvusvaheliste organisatsioonide tööd valdkonnas. Sotsiaalministeerium korraldas vaadeldaval perioodil koolitusi, mille sisuks oli inimkaubanduse ennetamine, ohvrite abistamine ja laiemalt naistevastase vägivalla teema tutvustamine. Sihtrühmaks olid politseinikud, prokurörid, maksu- ja tolliametnikud, sotsiaaltöötajad, rehabilitatsiooniasutuste töötajad, naiste tugikeskuste töötajad jt.
- Humanitaarabi kogusumma oli 2015. aastal 3,2 miljonit eurot. Vabatahtlikud annetused ÜRO humanitaarorganisatsioonidele¹ ja Rahvusvahelisele Punase Risti Föderatsioonile (ICRC) jätkusid varasemaga samal tasemel ning moodustasid kokku ligi 550 000 eurot. Perioodil 2016-2017 on Eesti eraldanud otseselt soolise võrdõiguslikkuse ja naiste olukorra parandamiseks arengukoostöö ja humanitaarabi vahenditest kokku 2,58 miljonit eurot.² Välisministeeriumi arengukoostöö vahenditest on rahastatud kahepoolseid arengukoostöö projekte, mis täielikult või osaliselt käsitlevad naiste ja laste olukorda ja/või soolist võrdõiguslikkust, 2015. aastal 293 545 euroga ning 2016.-

¹ ÜRO humanitaarasjade koordineerimise amet (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, OCHA); ÜRO Lastefond (United Nations Children's Fund, UNICEF); ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet (Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR); ÜRO Palestiina Pagulaste Abiorganisatsioon (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, UNRWA); Maailma Terviseorganisatsioon (World Health Organisation, WHO); ÜRO hädaabi keskfond (Central Emergency Response Fund CERF).

² Kõikide arengukoostöö projektidega on võimalik tutvuda Eesti arengukoostöö andmebaasis: <https://rakendused.vm.ee/akta/>.

2017. aastal 1,9 miljoni euroga. Tegelik toetus on suurem, sest lisanduvad toetused projektidele ja organisatsioonidele, mille puhul on soolise võrdõiguslikkuse ja naiste õiguste tagamine lisaeesmärk.

Sihtannetused/maksed rahvusvahelise koostöö raames 2015-2016

- Eraldis ÜRO õigusriigi tugevdamise ja seksuaalvägivallavastase võitluse ekspertide meeskonna 2015.-2016. aasta tegevuste toetuseks – 50 000 eurot
- Vabatahtlik annetus ÜRO tütarlaste hariduse algatusele (UNGEI) – 30 000 eurot
- Vabatahtlik annetus ÜRO Rahvastikufondile (UNFPA) – 60 000 eurot
- Vabatahtlik annetus ÜRO soolise võrdõiguslikkuse ja naiste õiguste edendamise agentuurile (UN Women) – 80 000 eurot
- Vabatahtlik annetus ÜRO Lastefondile (UNICEF) – 150 000 eurot
- Eraldis konfliktides esineva seksuaalvägivalla vastase võitluse ÜRO peasekretäri eriesindaja 2015-2016 tegevuste toetuseks – 30 000 eurot
- Rahaline eraldis Rahvusvahelise Kriminaalkohtu ohvrite usaldusfondile seksuaal- ja soolise vägivalla ohvrite toetuseks – 30 000 eurot
- Eraldis ÜRO peasekretäri eriesindaja laste ja relvakonfliktide küsimuses 2015-2016 tegevuste toetamiseks – 30 000 eurot.

Maksed ja annetused rahvusvahelise koostöö raames 2017

- Eraldis ÜRO peasekretäri eriesindaja laste ja relvakonfliktide küsimuses tegevuste toetamiseks – 30 000 eurot
- Eraldis ÜRO õigusriigi tugevdamise ja seksuaalvägivallavastase võitluse ekspertide meeskonna tegevuste toetuseks – 50 000 eurot
- Eraldis konfliktides esineva seksuaalvägivalla vastase võitluse ÜRO peasekretäri eriesindaja tegevuste toetuseks – 30 000 eurot
- UN Womenile – 80 000 eurot
- Vabatahtlik annetus UNGEI-le – 30 000 eurot
- UNFPA-le – 60 000 eurot
- Vabatahtlik annetus UNICEFile – 150 000 eurot.

Välisministeeriumi arengukoostöö vahenditest rahastatud kahepoolsed projektid 2015

- Afganistan: Mondo jätkuprojekt Afganistani maapiirkondade tüdrukute hariduse, naiste ja erivajadustega inimeste toimetuleku edendamiseks, mille käigus pakutakse Afganistani Char Baghi piirkonna 100 naisele kuuekuulist põhjalikku IT-koolitust, arvestades kohalike ettevõtjate vajadusi. Tulemuseks on Char Baghi piirkonna naiste paranenud tööhõive ja toimetulek. Projekti kestel parandatakse

tüdrukutele antava hariduse kvaliteeti, koolitades 20 maakooli õpetajaid ja soetades neile IT-varustust. Samuti jätkub projekti abil õppetöö Jalalabadi Fatima Zahra nimelises koolis, kus õpivad erivajadustega vanemate lapsed ja orvud. Samas piirkonnas alustab tööd konservitehas, mille jaoks koolitati erivajadustega inimesi või nende pereliikmeid, kes saavad tehases tööle hakata. Projekti raames hinnati ka lõppenud tervishoiuprojektide mõju kogukondadele. Projekti kogumaksumus 67 408 eurot, elluviija Mondo. 2015 väljamakstud toetus 2873 eurot.

- Afganistan: Naiste tervishoiu- ja IT-alase kutsehariduse kvaliteedi parandamine Herati, Balkhi, Nangarhari ja Faryabi provintsis Afganistanis. Projektiga jätkatakse Mondo haridusalast arengukoostööd Afganistanis koostöös Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli ämmaemanduse õppetooliga, projekti lõpptulemusel paraneb Afganistanis naiste tervishoid ja tööhõive. Elluviija Mondo, kogumaksumus 265 151 eurot, 2015 makstud 106 061 eurot.
- Gruusia: Kodanikuühenduste arendamisele ja soolise võrdõiguslikkuse edendamisele suunatud projekt Samtskhe-Javakheti piirkonnas, mille eesmärgiks on demokraatia arengu toetamine Gruusias vähemusrahvustest naiste suurema kaasamisega otsustustasandile. Projekti otseseks eesmärgiks on Samtskhe-Javakheti piirkonnas elavate naiste, eriti armeenia ja teistest vähemusrahvustest naiste kodanikuaktiivsuse kasvu toetamine ning nende võimestamine osalemaks Gruusia ühiskonnaelus, poliitika kujundamisel ja otsuste tegemisel. Projekti sihtrühm on Samtskhe-Javakheti piirkonnas tegutsevate naisühenduste esindajad. Projekti tulemusena on piirkonnas toimiv ühiskondlikult aktiivsete naiste koostöövõrgustik, sõnastatud on ühine tegevusplatvorm ning sihtrühma liikmetel on oskused ja teadmised tegevusplatvormi ellurakendamiseks. Projekti maksumus on 52 398 eurot ning elluviijaks MTÜ Kodanikukoolitus. 2015 makstud 3070 eurot.
- Gruusia: Samtskhe-Javakheti piirkonna naiste ja laste õigusnõustamise keskuse loomine. Üldeesmärk on demokraatia arengu toetamine Gruusias naiste ja laste õiguste tagamise abil. Projekti otsene eesmärk on Samtskhe-Javakheti piirkonnas tegutsevate valdkondlike vabaühenduste võimekuse loomine naiste ja laste õigusnõustamiseks ja nõustamiskeskuse rajamiseks. Elluviija MTÜ Kodanikukoolitus, projekti maksumus 53 920 eurot, 2015 makstud välja 18 160 eurot.
- Gruusia: Kriisikeskuse ja varjupaiga arendamine. Projekti raames pakutakse 400 juriidilist nõustamist ning 200 konsultatsiooni sotsiaaltöötajaga kriisikeskuses. Psühholoogilist nõustamist saavad kokku umbes 150 naist ja last ning varjupaika pakutakse umbes 30 naisele ja lapsele. 2015. aasta oli Gruusias "Naiste aasta", mille kestel pöörati suurt tähelepanu vägivalla väljajuurimisele. Projekti maksumus 12 000 eurot, 2015 makstud välja 10 800 eurot.

- Moldova: Telefonipõhise lasteabi nõustamisteenuse käivitamine Moldovas. Üheks suurimaks probleemiks Moldova sotsiaalvaldkonnas on sealse lastekaitseüsteemi ebapiisav ning ebaühtlane areng. Juurdepääs valdkondlikule nõustamisteenusele on halb, mille tõttu on Moldova lastekaitse ja sotsiaalvaldkonna statistilised näitajad ühed murettekitavamad Euroopas. Projekti üldeesmärk on parandada lastekaitsevõimekust Moldovas ning lastekaitseteenuste kättesaadavust. Projekti maksumus 67668 eurot, 2015 makstud 27 068 eurot. Projekti elluviija on MTÜ Eesti Abikeskused.
- Kõrgõzstan: Noorte reproduktiivtervisealaste nõustamisteenuste ning tervisekasvatuspädevuse ja -võimekuse suurendamine. Elluviija MTÜ Eesti Seksuaaltervise Liit, projekti maksumus 150 472 eurot. 2015 makstud 60 189 eurot.
- Armeenia: Projekti „Lastele appi – ühendatud teadmised ja parim praktika Armeenia laste kaitseks!“ eesmärk on laste väärkohtlemise ennetamine, selle kindlaks tegemine, sellesse sekkumine ja selle vähendamine Armeenias. Eriti puudutab see inimkaubandust (nii seksuaalne väärkohtlemine, sunnitud kerjamine kui ka inimkaubandus laiemas mõttes). Eesti spetsialistid koolitavad Armeenia pedagooge ja psühholooge, kes omakorda jagavad teadmisi teiste Armeenia pedagoogide, vanemate ja lastega. Esmakordselt korraldatakse Armeenias laste väärkohtlemist käsitlev küsitlus koolides ning fookusgrupi intervjuud õpetajate ja teiste võtmeisikutega laste väärkohtlemise ja inimkaubanduse teemadel, toimuvad vestlusringid ning rollimängud noortega. Armeenias on oluliselt kasvanud laste ärilise seksuaalse ärakasutamise eesmärgil toime pandavate küberkuritegude arv. Teadlikkust suurendatakse ka internetikeskkonnas toimuvast laste väärkohtlemisest. Projekti käiku ja tulemusi tutvustatakse Armeenia meedias. Projekti maksumus on 86 299 eurot ning elluviija on Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus. 2015 makstud 7509 eurot.
- Jeemen: Jeemeni kirjaoskamatutest peredest pärit tütarlaste koolitamist ja varajase abiellumise vähendamist käsitlev Mondo ja Jeemeni mittetulundusühingu Youth Leadership Development Foundation (YLDF) koostööprojekt, mille käigus koolitatakse kirjaoskamatutest peredest pärit 12–21aastaseid tütarlapsi Jeemeni Bani Al-Harethi ja Maeni piirkonnas. Koolitusprogrammid aitavad tütarlastel vastu seista kogukonnas esinevatele probleemidele, näiteks vähene teadlikkus naiste õigustest, varajased abielud ja nende põhjustatud koolist väljalangemine. Projekti maksumus on 60 752 eurot, 2015 makstud 4796 eurot.
- Tadžikistan: Kogukonnapõhine naisettevõtlus Tadžikistanis – Lääne-Pamiiri rahvuslike käsitöötoodete arendamine. Jätkatakse 2014.-2015. aastal ellu viidud edukat projekti, kus arendati loodus(ravi)toodete tootmist ja turustamist. Jätkuprojektiga edendatakse naiste ettevõtlikkust (sh nende üldist

ühiskonnapositsiooni) Pamiiri rahvuslike käsitöötoodete arendamise ja turustamise abil, ostetakse käsitöö- ja õmblusvahendeid kogukonna kooperatiivile, toimub õppereis Eestisse ning Pamiiri kalendri trükk. Projekti tulemuseks on koolitatud, teadlikumad maapiirkonna naised, kes saavad alustada oma ettevõtlust, kasutades kooperatiivi ühisvahendeid ning Eesti ja Tadžiki ekspertide toetust (ka ühisturundust). Projekt aitab kaasa võrdõiguslikkusele ning vaesuse vähendamisele, kohaliku loodus- ja kultuuripärandi jätkusuutlikkusele, arengukoostöö teavitusele (Tadžiki teeõhtu jm). Läbivaks teemaks on kogukonna liikmete kaasamine ja naiste jõustamine. Elluviija MTÜ Peipsi Koostöö Keskus, projekti maksumus 31 541 eurot, 2015 makstud 15 770 eurot.

- Palestiina: Koostöösidemete süvendamine Palestiina kolmanda sektori organisatsioonidega, et võimestada noori ja naisi Al Bireh' ja Tubasi piirkonnas ning edendada arengukoostööd ja maailmaharidust Eestis 2014. Jätukuprojektiga kinnistatakse alustatud koostöö ja püüeldakse stabiilsema partnerluse poole, et viia ellu põhjalikumaid projekte samades piirkondades. Projekti raames lähetatakse Eestist Palestiinasse neli vabatahtlikku, kellest kaks õpetavad Ramallah's Al Bireh' teatris Orient and Dance ning Jalazone pagulaslaagri keskuses, kumbki pool aastat, ning kaks töötavad Tubasi piirkonnas Brothers Club Organisation'is (inglise keele õpetamine ja keskkonnateadlikkuse avardamine). Projekti elluviija MTÜ Ethical Links, projekti maksumus 17 510 eurot, 2015 makstud 1751 eurot.
- Ghana: Jätkusuutliku toimetuleku nimel – ettevõtlus- ja haridusprogramm Mondo sihtriikides Aafrikas. Projekti peäülesanne on suurendada Keenia ja Ghana maapiirkondade naiste ning Uganda puuetega noorte iseseisvat toimetulekut. Projekti käigus korrastame ja laiendame juba toimivaid ettevõtlus- ja toimetulekuprogramme Ghanas ja Keenias, algatame uusi ettevõtlustegevusi ning tugevdame naiste ettevõtluse jätkusuutlikkust nende toodangu müügi abil. Kasvatame erivajadusega noorte kaasatust Uganda ühiskonda, luues täiendava kutseõppe võimaluse Mondo rajatud sotsiaalses ettevõtluses. Projekti tulemusena suudavad 300 naist Ghanas ja Keenias iseseisvalt elatist teenida, nende toodangu tarvis on loodud kohalikule ja Eesti turule suunatud õiglase kaubanduse põhimõtteid järgivad turustuskanalid ning kohalikud koolid on saanud uut varustust. Mondo loodud sotsiaalsed ettevõtted Ugandas on võimelised iseseisvalt ennast majandama ja jätkama täiendõppe pakkumist puuetega inimestele. Projekti maksumus 44 371 eurot, 2015 makstud 17 749 eurot.
- Keenia: Jätkusuutliku toimetuleku nimel – ettevõtlus- ja haridusprogramm Mondo sihtriikides Aafrikas.

Välisministeeriumi arengukoostöö vahenditest rahastatud kahepoolsed projektid 2016-2017

- Afganistan: Eraldis UNICEFi projektile lastehalvatuse vastu võitlemiseks Afganistanis – 42 000 eurot. Tüdrukute kooliharidusprogramm Nangarhari provintsis Afganistanis – 15 000 eurot. Sünnitusabi kvaliteedi ja kättesaadavuse ning tüdrukute hariduse parandamine Põhja- ja Ida-Afganistanis – 120 000 eurot. Eraldis UNDPi hallatava LOTFA fondi toetuseks – 250 000 eurot. Fond toetab muu hulgas naispolitseinike koolitamist.
- Gruusia: Võitlus koduvägivalla vastu – 15 000 eurot. Euroopa naiste poliitilise juhtimise ja kommunikatsiooni akadeemia – 57 000 eurot. Loomemajandusteadlikkuse suurendamine ja loomeettevõtlust toetava ökosüsteemi arendamine Gruusias – 70 000 eurot. Toetus Gruusia välisministeeriumi diplomaatilisele koolituskeskusele 2016-2017 – 76 000 eurot. Laste ja naiste kaitseks Adžaria autonoomses vabariigis Eesti ja Gruusia teadmiste ja kogemuste ühendamine – 72 000 eurot. Sotsiaalne ettevõtlus Kahhetis-Temi kogukonnas – 45 000 eurot.
- Moldova: Moldova noorte nõustamiskeskuste võrgustiku võimekuse tugevdamine seksuaal- ja reproduktiivtervisealasel nõustamisel ning seksuaalhariduses – 123 000 eurot. Moldova ravikindlustussüsteemi arengu toetamine – 86 000 eurot. Arstiabi kvaliteedi arendamine – 50 000 eurot. Seksuaalvägivallast teadlikkuse suurendamine ja kahjulike hoiakute muutmine Moldovas – 150 000 eurot. Ennetustöö arendamine tervishoius – 44 000 eurot. Moldova naistele võrdsete võimaluste tagamine tööelus – 57 000 eurot. Naiste ja noorte kaasamine maapiirkondade ettevõtlusesse, arendades nende oskusi ja teadmisi külaliskeskkonnade ja sündmusturismitoodete disaini valdkonnas – 43 000 eurot. Naiste tööhõive parandamist käsitlev projekt „Käsitöö ühendab ja annab tööd“ – 18 000 eurot.
- Ukraina: Ukraina sisepõgenike huvikaitse ja nende (eelkõige naiste) väljavaadete avardamine tööturul – 76 000 eurot. Jätkusuutlikkus ja kriisiohjamine aktiivõppe ja keskkonnateadlikkuse abil – 85 000 eurot. Eraldis ÜRO Rahvastikufondile (UNFPA) soopõhise vägivalla leevendamiseks Ukrainas – 50 000 eurot. „Naised on nutikad“ – Ukraina sisepõgenikest naiste huvikaitse ning väljavaadete avardamine tööturul ja ettevõtluses – 80 000 eurot. IT-hariduse ja väikeettevõtluse toetamine Ida-Ukrainas – 126 000 eurot. Naiste ettevõtlusalane harimine ning naiste toomine ettevõtluse juurde Ukrainas – 72 000 eurot. Toetus ÜRO humanitaarasjade koordineerimisbüroole (OCHA) soolise võrdõiguslikkuse projektiks GenCap Ukrainas – 100 000 eurot.
- Valgevene: Sotsiaalse ja naiseettevõtluse areng ning kogukonna koostöö Narochi põllumajanduspiirkonnas Valgevenes – 32 000 eurot. Väikeettevõtluse

ja iduettevõtete kogukonna arendamine Valgevenes – 50 000 eurot. Valgevene esmatasandi tervishoiusüsteemi e-teenuste arendamine – 50 000 eurot.

- Aafrika riikides on toetatud soolise võrdõiguslikkuse projekte järgmiselt. Jätkusuutliku toimetuleku nimel: jätkuprojekt naisettevõtlike edendamiseks Mondo sihtriikides Aafrikas – Keenias, Etioopias, Ghanas, Ugandas –, igaühes toetusega 23 000 eurot. Etioopias toetati ka puuetega naiste toimetuleku parandamist tööhõive kaudu 10 000 euroga.
- Riigiüleselt on perioodi jooksul tehtud järgmisi eraldisi. Rahvusvahelise Kriminaalkohtu ohvrite usaldusfondile seksuaal- ja soolise vägivalla ohvrite toetuseks – 40 000 eurot ning Euroopa Nõukogu projektidele soolise võrdõiguslikkuse ja lapseõiguste edendamiseks – 20 000 eurot. 2016-2017 jätkus väiksemas mahus või lõppes ka mõni varasematel aastatel alanud projekt. Põgenike vastuvõtmist lasteaedadesse ja üldhariduskoolidesse ning õpetajate nõustamist toetas Eesti 2016. aastal 94 000 euroga.
- Mondo peamised strateegilised sihtrühmad arengukoostöö valdkonnas on lapsed, naised ja erivajadustega inimesed, põhilised tegevussuunad on haridus, tervishoid ja sihtrühmade majandusliku toimetuleku parandamine. Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi vahenditest oleme saanud projektitoetust nii haridus-, tervishoiu- kui ka toimetulekutegevustele Ghanas, Keenias, Ugandas, Myanmaris ja Afganistanis. 2016. aastal arendasime jõudsalt edasi Mondo sotsiaalset ettevõtlust kogukondade toimetuleku toetuseks. 2016-2017 jätkusid Eesti erialaekspertide lähetused Mondo sihtriikidesse ja jätkutegevused naiste võimestamiseks ja ettevõtluse edendamiseks. 2015.–2017. aastal jätkas Mondo humanitaarabi andmist Ukraina sisepõgenikele ning laiendas Süüria kodusõja eest põgenenud tsiviilelanikele mõeldud toetusi Jordaanias, Liibanonis ja Türgis. Keskenduti jätkuvalt haridus-, tervishoiu- ning vee ja hügieeni teemadele (Water, Sanitation, Hygiene – WASH Cluster).

Mondo: tüdrukute hariduse kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine

- Kaheksandat aastat järjest pakub Mondo Eesti eraannetuste toel võimalust orbudel ja teistel äärmiselt raskes majanduslikus olukorras olevatel lastel omandada haridust. 2016. aastal käis Mondo Tarkusefondi annetanud eestlaste abil Ghanas, Keenias ja Myanmaris koolis rekordarv lapsi – üle 350. Mondo jätkas koostööd Ghana haridusametiga Nabdami piirkonnas. Põhikooli vanemale astmele loodud uus tüdrukute kool sai Mondo Tarkusefondi annetuste eest matemaatika ja inglise keele õpikuid. Kokku oleme Põhja-Ghana Nabdami piirkonna koolidele 2015.–2017. aastal jaganud 1000 õpikut.
- 2016. aastast toetab Mondo oma Tarkusefondist lisaks Ghana, Keenia ja Afganistani lastele ka šani vähemusrahvusest lapsi Myanmaris. Tegemist on

külalastega, kelle pere majanduslik seisund ei võimalda saata lapsi Namlani õppima, kuna selleks on vaja teha suuri kulutusi toidule, hooldajatele, õppematerjalidele ning tasulistele konsultatsioonidele. Külades antakse haridust vaid viienda klassini. Lisaks laste toetusele vahendab Mondo Eesti eraannetusi šani maakoolidele. 2017. aastal sai Namlani õpilaskodu Pae Gümnaasiumi annetuse varal päikesepaneeli, mille abil varustatakse kool elektriga, maakoolid saavad varustust koolitundide läbiviimiseks.

- Kuuendat aastat järjest töötab Ida-Afganistanis Nangarhari provintsis Jalalabadi linna lähisel Fatima Zahra nimeline kool, kus õpib 250 sõjaohvrite peredest pärit tüdrukut. Peale õppetöö käimashoidmise on koolile soetatud päikesepaneelid. Regulaarne elektrivarustus võimaldab lisaks koolitundidele korraldada arvutikursuseid õpetajatele, kellest enamik on naised.

Mondo: naiste toetamine ja võimestamine arengukoostöö abil

- Kuna Mondol on oma sihtriikides otsesuhted kogukondadega, siis omame vahetut infot ja kogemust, mis aitab meil paremini planeerida tegevusi naiste ja tüdrukute toetamiseks ja võimestamiseks. 2014.-2015. aastal arendasime naistele mõeldud ettevõtlusprogrammi, mille raames rajasime Põhja-Ghanasse Nabdami piirkonda *shea*-või tootmise keskuse ja korvipunumisühistu, Lääne-Keeniasse Mumiasse piirkonda põllumajandus- ja õmblusühistu ning Uganda pealinna Kampalasse töökoja-poe. Loodud ühistuid arendasime 2016.-2017. aastal edasi lisavahendite, oskuskoolituste ja uute liikmete kaasamise abil. Toetasime nii kohalikku turgu kui ka eksporti arendavat tegevust ja võrgustikutööd. Mondo eesmärk on suurendada ühistute liikmeskonda, toodangu mahtu ja kvaliteeti nii, et ühistud edendaksid ühistulise ettevõtluse kaudu tööhõivet ja iseseisvamat toimetulekut.
- Meie hinnangul on olnud ettevõtlustegevusel Aafrika sihtriikides nähtav mõju kohalike tootjate toimetulekule – toodetelt teenitud tuluga on saadud katta olulisi perekonna vajadusi, lississetulek on võimaldanud perele paremat toidulauda või tegelemist pereliikmete tervisemuredega. Lisaks inimeste oskuste ja sissetulekute suurenemisele on paranenud nende enesehinnang, kuid mis peamine, ka ühiskonna laiem sidusus ja arusaam, et ühistegevusega saab muutusi ellu viia.
- Et alates 2015. aastast on Afganistani üldine turvaolukord halvenenud ja Mondo töötajad ei ole saanud teha visiite kohapeale, sõltume suures osas kohalike partnerite võimekusest tegevusi ellu viia. 2016. aastal jätkasime ämmaemandate täiendõpet Mazar-e-Sharifis koostöös Tallinna Tervishoiukõrgkooliga. Õppetöö viidi läbi e-õppes. Kursusel osalejatele õpetati Moodle'i keskkonna võimalusi ning saadud teadmiste rakendamist Afganistani ühiskonnas. Peamine tähelepanu oli koolilaste (tüdrukute) tervisekasvatusel.

Kursuse „Midwifery and Health Promotion“ lõpetas 16 ämmaemandat, kes andsid tervisekasvatustlikke loenguid 150 maakonna koolide tüdrukutele.

- 2017. aastal jätkame e-õppes läbiviidatavate koolituste korraldamist Faryabi provintsi 30 ämmaemandale, kohalike haiglate sisseseade toetamist ja naiste tervist käsitleva info kättesaadavuse parandamist (nõuandeliin ja raadiosaated) kohalikule elanikkonnale.
- 2015.-2016. aastal ehitas Mondo koostööpartner koolide ja külakeskuste juurde 40 välikäimlat. Järgmise paari aasta jooksul on plaanis rajada veel 30 välikäimlat Faryabi provintsi Afganistanis. Välikäimlate ehitusega kasvab nii kooliõpilaste kui ka külarahva teadlikkus hügieenist ja keskkonnahoiust.

Mondo: inimõigusküsimustes nõustamine ja haridustegevus Ukrainas

- Mondo koostöös kohalike partneritega viib Ukrainas ellu nii arengukoostöö tegevusi kui ka pakub humanitaarabi. Lisaks humanitaarabile, mida oleme Ukraina Donetski ja Luganski oblastis jaganud juba 2014. aasta sügisest, alustasime 2015. aasta suvel kohaliku partneriga Vostok SOS pikemat koostööd sisepõgenike õiguste kaitseks ja nõustamist juriidilistes küsimustes väljaspool Kiievit. Perioodil 2014–2016 nõustasime juriidilistes küsimustes 2350 abivajajat. 2016. aastal alustasime inimõiguste ja maailmahariduse vallas koostööd Luganski oblasti 15 kooliga, kellele jagame õppemeetodeid ja Eesti kogemust maailmahariduse edendamisel. Nii Kiievis kui ka kriisipiirkonnas jätkusid sisepagulastele mõeldud eestkostetegevused: pressikonverentsid, ekspertkohtumised, seadusloomes osalemine ja õigusaktide jõustumise mõjutamine. Haridustegevustesse kaasame Eesti venekeelseid maailmahariduse kogemusega õpetajaid ja sellisest koostööst on kasu mõlemapoolne. Loodud on sõpruskoolide sidemed Ukraina ja Eesti koolide vahel. Severodonetskis ja Starobelskis avatud juriidilised nõustamisliinid toimivad ühe osana Vostok SOS filiaalidest. Samas pakutakse nii psühholoogilist abi kui ka muid haridustegevusi sisepõgenikele ning vastuvõtvale kogukonnale.

Mondo: Süüria pagulased ja haridustegevus naaberriikides

- Mondo toetab Süüria põgenikke Jordaania, Liibanonis ja Türgis koostöös kohalike partneritega alates 2015. aastast. Jordaania töötame koos Soome partneriga Finn Church Aid (FCA) piirkonna kahes suuremas pagulaslaagris (Zaatari ja Azraq). Viimase kolme aasta jooksul on Mondo jaganud laagrites mahlapakke koolilastele, rajanud arvutiklasse ja korraldanud arvutikursuseid pagulasnoortele. Samuti aitasime katta jalgpalliväljaku kunstmuruga, kus saavad mängida nii poisid kui ka tüdrukud. 2017. aastal rajasime Azraqi laagrisse tarbeveetaristu, mis toetab laagri elanike põllumajandustegevusi.

- Mondo partner Türgis on Small Projects Istanbul (SPI), mis avas 2015. aastal Istanbulis kogukonnakeskuse Olive Tree. Keskus pakub Süüria pagulastele keeleõpet, käsitöö- ja õmbluskursusi ning teisi hariduse ja toimetulekuga seotud tegevusi. Mondo katab kahe aasta jooksul keskuse ülalpidamise kulud, sealhulgas õpetajate palgad, üürikulud ning vahendid tegevuste läbiviimiseks. 2017. aastal saatsime Eesti tugiisikutest vabatahtlikke SPI keskusesse praktikale, et toetada sealset tegevust ja suurendada tugiisikute pädevust töötamisel pagulastega Eestis.
- Liibanonis on Mondo koostööpartneriks Lebanese Society for Educational and Social Development (LSESD), kellega koos edendame Süüriast põgenenud laste haridust ja sotsiaalseid oskusi, samuti naiste õmblusoskusi, et nad saaksid perekonnale sissetulekut teenida. Mondo abil kaetakse Beiruti slummi rajatud Tahaddi keskuse õpetajate palgakulu, kursuste ja sotsiaalpühholoogilise nõustamise korraldamiskulud ning peredele mõeldud hügieenipakkide maksumus.

2. Koostöö, infovahetus ja teadlikkuse suurendamine rahvusvahelisel tasandil

- Eesti on aktiivselt osalenud rahvusvahelises koostöös resolutsiooni 1325 teemal ning võtnud sõna nii ÜROs kui ka teistes organisatsioonides (EL, Euroopa Nõukogu, NATO, OSCE). Eesti on andnud teavet ÜRO peasekretäri 2017. aasta raportisse naiste, rahu ja julgeoleku teemal.³
- Eesti kuulub rahvusvahelisse naiste, rahu ja julgeoleku teemat käsitlevate kontaktpunktide võrgustikku. Võrgustiku algataja on Hispaania ning see loodi sügisel 2016 New Yorgis, võrgustiku sekretariaadi ülesanded on enda peale võtnud UN Women. Võrgustiku eesmärk on ühendada naiste, rahu ja julgeoleku teemale pühendunud riigid üle maailma – oluline on geograafiline mitmekesisus ning see, et võrgustik on mitteformaalne. Sinna kuulub umbes 60 riiki ja lisaks vabaühendused. Võrgustiku kohtumised toimuvad kaks korda aastas: sügiseti New Yorgis ÜRO Julgeolekunõukogu avatud debati raames ning teine kord pealinnades. Kevadel 2018 toimub kohtumine Berliinis ning Namiibia on avaldanud soovi korraldada 2019. aasta kohtumine.
- Eesti osaleb aktiivselt resolutsiooni 1325 ELi rakkerühmas, mis kohtub paar korda aastas Brüsselis ning mille eesmärk on lisaks liikmesriikide kogemuste jagamisele toetada ELi üldise poliitika kujundamist soolise sülalaidendamise ning naiste, rahu ja julgeoleku teemadel. Eesti vastas 2016. aasta lõpus ELi küsimustikule resolutsiooni 1325 rakendamise kohta liikmesriikides perioodil 2013–2015.

³ Raport inglise keeles: <http://www.undocs.org/S/2017/861>

- Peale üleilmse ja ELi tasandi teeb Eesti koostööd ka regionaalsel tasandil. Alates sügisest 2017 kohtuvad Põhjamaade ja Balti riikide (nn NB8 koostööformaat) naiste, rahu ja julgeoleku temaatika eest vastutavad välisministeeriumide kolleegid kord aastas, et jagada mitteametlikus õhkkonnas kogemusi ja paremaid praktikaid. Esimesel kohtumisel Kopenhaagenis sai kinnitust, et soolise süvalaiendamine eri valdkondadesse on üks olulisi eeldusi resolutsiooni 1325 edukaks elluviimiseks. Sageli on praktikas seda väga keeruline teha, kuna nõuab mitme osalise head koostööd. Samas tagab naiste võrdne kaasamine efektiivsemad tulemused missioonidel, konfliktide lahendamisel jms.
- Juunis 2015 toimusid kahepoolsed konsultatsioonid resolutsiooni 1325 spetsialistidega Ühendkuningriigis, kus Eestist osalesid Välisministeeriumi esindajad. Londonis toimunud seitsmel kohtumisel keskenduti resolutsiooni täitmisele ning teistele ÜRO ja inimõiguste teemadele. Kohtumised toimusid nii välisministeeriumi, kaitseministeeriumi, parlamendi kui ka kodanikuühenduste esindajatega.
- Perioodil 2015–2017 võttis Eesti naiste, rahu ja julgeoleku teemal sõna kõikidel ÜRO Julgeolekunõukogu avatud debattidel (toimuvad tavaliselt korra aastas oktoobris). Lisaks rääkisime ÜROs (New York) naiste inimõiguste, võimestamise ning naiste, rahu ja julgeoleku teemal mitmes avalikus sõnavõtus: 2015 – 12 korral; 2016 – 15 korral; 2017 – 17 korral.⁴ Eesti kuulub New Yorgis ka mitteametlikku naiste, rahu ja julgeoleku sõprade rühma, mis ühendab samameelseid riike. Muu hulgas arutab sõprade rühm, kuidas paremini teemat ÜROs edendada.
- Eesti toetas tugevalt ÜRO peasekretäri naistevastase vägivalda vastu võitlemise eriesindaja ning ÜRO peasekretäri eriesindaja laste ja relvakonfliktide küsimuses tööd ja mandaati. ÜRO peassamblee kolmanda komitee istungjärgu ajal võttis Eesti iga-aastaselt nende toetuseks sõna.
- Sotsiaalministeeriumi esindajad osalesid aktiivselt olulistel rahvusvahelistel kohtumistel, muu hulgas naiste staatuse komisjoni (Commission on the Status of Women, CSW) istungjärgudel, mis toimuvad iga aasta märtsis New Yorgis. 2016. ja 2017. aastal korraldas Eesti komisjoni kõrvalürituse naistevastase vägivalda teemal. Eesti on naiste staatuse komisjoni ase-eesistuja 2017–2019, mis annab võimaluse veelgi tõhusamalt tegeleda naiste inimõiguste küsimusega.
- Sotsiaalministeeriumi esindaja on osalenud Euroopa Nõukogu soolise võrdõiguslikkuse komisjonis, EL soolõime kõrgetasemelises rühmas ja Euroopa Nõukogu seksismi vastu võitlemise töörühmas.

⁴ Kõik Eesti sõnavõttud, mis on tehtus ÜRO juures New Yorgis, on kättesaadavad esinduse kodulehel: http://www.un.estemb.org/statements_articles

- Eesti toetab NATOs resolutsiooni 1325 rakendamist ning osaleb aktiivselt asjakohastes töörühmades ja komiteedes. 2016. aastal võeti NATO vastu uus resolutsiooni 1325 tegevuskava. Tegevuskava⁵ uuendamisega on NATO olulisel määral nii täpsustanud kui ka laiendanud oma tegevust võrdõiguslikkuse valdkonnas. Peale liitlaste on selle täitmisega seotud 26 Varssavi tippkohtumisel tegevuskavaga ühinenud partnerit (kokku 55 riiki). Tegevuskava on koostatud põhimõttel, mis võimaldab sellesse NATO printsiipidena, eesmärkidena ja kohustustena lisada ÜRO resolutsiooni 1325 sätteid ja tegevused, olles seega vahetult seotud rahvusvahelise õiguse ja normide täitmisega.
- Resolutsiooni 1325 vastuvõtmisest möödus 2015. aastal 15 aastat ja seoses sellega tegi UN Women üleilmse uuringu (*Global Study*) „Naised, rahu ja julgeolek“ (Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 rakendamine). Eesti toetas seda 15 000 euroga ja andis ka omapoolsed andmed. Uuringu eesmärk oli välja selgitada tehtu ja tegematajätetu seoses resolutsiooni 1325 rakendamisega maailmas. Tulemuste põhjal koostati aruanne ja ettepanekud, et rakendamine oleks edaspidi tõhusam nii rahvusvahelisel kui ka riiklikul tasandil. Ühtlasi aitas uuring naiste, rahu ja julgeolekuga seotud teemasid enam esile tõsta.⁶
- Eesti rõhutab resolutsiooni 1325 aspektidele tähelepanu pööramise ning asjakohaste tegevuste elluviimise tähtsust Rahvusvahelise Kriminaalkohtu (International Criminal Court, ICC) Rooma statuudi kontekstis. Kuna naised on suurim rühm seksuaalvägivalla ohvrite hulgas, peab võitlusega karistamatuse vastu kaasnema nende suurem osalemine rahu- ja julgeolekutegevustes. Eesti toetab põhimõtet, et resolutsiooni 1325 ja selle jätkuresolutsioonide täitmine peaks olema ÜRO pideva tähelepanu all.
- Siseministeriumi valitsemisala inimesed, kes on osalenud missioonidel, ei ole soolise võrdõiguslikkuse nõuniku ametikohta täitnud, kuid missioonidel osalejaid on koolitatud muu hulgas ka võrdõiguslikkuse teemal. Kokku on koolitatud 15 inimest, kellest osa on jätkuvalt missioonil.
- Tsiiviimissioonidel osales naisi 2015. aastal 29% (7 naist, 17 meest), 2016. aastal 29% (6 naist, 15 meest), 2017. aastal 26% (5 naist, 14 meest).
- Kaitseministeriumi valitsemisala rahvusvahelisel tasandil, esmajoones rahvusvaheliste operatsioonide kontekstis on resolutsiooni 1325 põhimõtteid käsitletud võrreldes teiste valdkondadega tagasihoidlikumalt, ent siiski aasta-aastalt üha enam. Eestile on oluline jätkata aktiivset osalemist resolutsiooni 1325 aruteludes, et pikaajaliselt kinnistada selle teemad rahvusvaheliste operatsioonide temaatikasse.

⁵ Info NATO tegevuse kohta naiste, rahu ja julgeoleku teemal:

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_91091.htm

⁶ Uuring inglise keeles: http://wps.unwomen.org/pdf/en/GlobalStudy_EN_Web.pdf

- Mondo võttis 2016. aastal erilise tähelepanu alla naiste rolli poliitikas ja ettevõtluses. Mondo esindajad osalesid 2016. aastal Kopenhaagenis toimunud rahvusvahelisel naiste konverentsil „Women Deliver“, mis keskendus naiste ja tüdrukute tervise teemadele. Suvel 2016 korraldas Mondo Paide arvamusefestivalil emadust käsitleva arutelu „Motherhood Across the World: a Burden or a Privilege?“, kus vestlusringi liikmed Norrast, Afganistanist, Somaaliast ja Rootsist arutlesid maailma eri paigus kehtivate lapsesaamise õiguste ja kohustuste üle. Enne festivali ilmus Eesti Päevalehe erileht naiste ja arengu teemal. Sügisel Riigikogus toimunud seminaril „Naised poliitikas: nõrgem sugu või tugevad mõjutajad?“ arutleti, millised võimalused on naistel otsustusprotsessides kaasa rääkida globaalselt ja millised on sellekohased kogemused Eestis. Mondo vaatles laiemalt naiste rolli kogukonnaliikumisel, sotsiaalsete muutuste elluviimisel ja muul moel otsuse tegemises osalemisel.
- Eesti NATO Ühing valiti 2016. aastal resolutsiooniga 1325 tegelevasse NATO eksperdirühma (NATO Civil Society Advisory Panel on Women, Peace & Security, CSAP). Töörühmas osalemine annab vabauhendustele hea võimaluse teha ettepanekuid NATO naiste, rahu ja julgeoleku tegevuskava elluviimise kohta ning aitab laiendada rahvusvahelise kogukonna teadlikkust Eestist, Eesti eesmärkidest ning tegevustest selles valdkonnas. Eesti NATO Ühingu juhatuse esimees Krista Mulenok osales 1.–3. oktoobrini 2017 ka eksperdirühma teisel aastakoosolekul.

3. Teadlikkuse suurendamine riiklikul tasandil

- Vabariigi Valitsus kiitis 2016. aastal heaks heaolu arengukava aastateks 2016–2023. Arengukava üks peamisi eesmärke on, et naistel ja meestel on võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Meetmed ulatuvad teadlikkuse suurendamisest õiguslike muudatusteni.
- Eesti ratifitseeris 2017. aastal naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni (nn Istanbuli konventsioon). Konventsioonis on väga olulisel kohal ohvri kaitsmine ja arusaama juurutamine, et kannatanu pole kunagi juhtunud ise süüdi. Konventsiooniga ühinemine suunab senisest suuremat tähelepanu naistevastase vägivalla ennetusele – teadlikkuse suurendamise kampaaniatele, koolitustele, õppematerjalide väljatöötamisele koolide jaoks, tugiteenuste pakkumisele, ohvrite nõustamisele, naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamisele jne. Sellest tulenevalt tehti mitmeid olulisi muudatusi karistusseadustikus ja ohvriabiseaduses. Nii konventsiooni kui ka seadusemuudatusi on tutvustatud mitmesugustel konverentsidel, koolitustel ja meedias.

- Sotsiaalministeerium korraldas kolme aasta jooksul kahe kuni kaheksapäevaseid koolitusi soolise vägivalda ja inimkaubanduse teemadel, samuti ühe rahvusvahelise konverentsi inimkaubanduse vallas. Kokku oli osalejaid umbes 200. Ühtlasi korraldati ohvriabiseaduse muudatuste teemal infopäev naiste tugikeskustele, osales 19 inimest.
- Sotsiaalministeerium on korraldanud soolõimekoolitusi ministeeriumide poliitikakujundajatele. Koolitused andsid hea ülevaate soolisest võrdõiguslikkusest ja soolõimest, kuid koolitustel lahendati ka praktilisi ülesandeid konkreetsetes poliitikavaldkonnas. Koolitused toimusid 2015. aastal ning 2017/18. aasta talvel on plaanis järgmised soolõimekoolitused poliitikakujundajatele.
- Kehtivas õppekavas käsitletakse inimõigusi ja nende kaitset rahvusvahelise koostöö abil lähiajaloo teema raames.
- Sooline võrdõiguslikkus on nii põhikooli kui ka gümnaasiumi riikliku õppekava alusväärtus, millele tuleb tugineda õppekeskkonda kujundades. Haridus- ja Teadusministeerium koolitab koostöös Tartu Ülikooliga 2017. ja 2018. aastal välja vähemalt 40 inimeseõpetuse õpetajat kasutama teaduspõhist kohtinguvägivalda ennetavat käsiraamatut „Terved ja turvalised suhted“ (ingl „Expect respect“).
- Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusprogrammist toetatakse UNESCO koolide võrgustiku tegevust ning Mondo vahendusel maailmakodanikuhariduse levitamist, kus muu hulgas käsitletakse ka rahvusvahelise julgeoleku teemasid.
- Missioonidel osalevad eksperdid on saanud missioonideks vajaliku ettevalmistuse. Politsei- ja Piirivalveameti missioonieksperte on resolutsioonist 1325 eraldi teavitatud. Missioonidel osalevate ekspertide koolituste üheks osaks on soolise vägivalda, inimõiguste, võrdõiguslikkuse temaatika. Päästeamet võtab rahvusvahelistel tsiviilmissioonidel osalemise seaduse alusel osa kiireloomulistest missioonidest. Kõik Eesti päästemeeskonnaga (EDRT) liitujad läbivad Sisekaitseakadeemia baaskoolituse, kus räägitakse ka kultuuri eripärast.
- Kaitseministeeriumi tellimisel kaks korda aastas tehtavate avaliku arvamuse uuringute kohaselt on viimaste aastate jooksul suurenenud nende inimeste hulk, kes pooldavad naiste ajateenistuse läbimise võimalust. Kokkuvõttes näitavad viimastel aastatel korraldatud avaliku arvamuse uuringud, et naiste vabatahtlik osalemine sõjalises riigikaitstes on suurema osa elanikkonna jaoks muutunud väljakujunenud normiks, kuid umbes pool elanikkonnast kahtleb endiselt selles, et naised võiksid meestega võrdselt teenistuses hakkama saada ning olla määratud kõikidele ametikohtadele, sealhulgas lahingüksustes. Seega võib väita, et on võimalus suurendada ühiskondlikku toetust naistele, kes on teinud valiku kaitseväeteenistuse kasuks. Kui üldist ajateenistuskohustust toetab ligi 90% elanikkonnast, siis naiste vabatahtlikud valikud sõjalises riigikaitstes osalemiseks

on selgelt väiksema toetusega, mis tõenäoliselt piirab eelkõige vabatahtlikult ajateenistuskohustuse võtnud naiste hulka.

- Nii allohvitseride kui ka ohvitseride väljaõppesse, iseäranis operatsioonieelsesesse, on lõimitud resolutsiooni 1325 teemad. Eelkõige vaadeldakse neid õigus- ja kultuurialases väljaõppes ning operatsioonieelses operatsioonipiirkonna kultuuri koolituses, mille raames käsitletakse inimõiguste ja soolise võrdõiguslikkuse, humanitaarõiguse, naistevastase vägivalda ja inimkaubanduse teemasid.
- Balti Kaitsekolledžis tutvustatakse resolutsiooni 1325 eesmärgi ning Eesti ja rahvusvahelise tasandi tegevusi mitmel kursusel. Rahvusvahelise õppeasutusena pakub kolledž ingliskeelseid õppemooduleid või allmooduleid sellistel teemadel nagu inimõigused, rahvusvaheline humanitaarõigus, naistevastane vägivald ja inimkaubandus.
- Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus korraldas 2015. aasta sügisel Tallinnas konverentsi teemal „20 aastat ÜRO neljandast ülemaailmsest naiste konverentsist „Naised soolise võrdõiguslikkuse, arengu ja rahu eest““. Välisminister Marina Kaljurand esines seal ettekandega naiste, rahu ja julgeoleku teemal.
- Eesti NATO Ühing on korraldanud koostöös Kaitseministeeriumi, NATO peakorteri ja Friedrich Eberti Fondiga ürituste sarja „Naised, rahu ja julgeolek“ alates 2012. aastast. Ühing on pühendanud iga ürituse spetsiifilisele aspektile naiste ja julgeoleku raamistikust. Üritust kaasrahastatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusprogrammist, et suurendada ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajate teadlikkust laiapõhjalisest riigikaitsest.
- Eesti NATO Ühing korraldas 2015. aastal kolm ümarlauda „Naised, rahu ja julgeolek“ Tallinnas ja ühe konverentsi Narvas. Üritused keskendusid naiste rollile poliitikas ja Eesti ühiskonnas, naiste olukorrale Ida-Virumaal ning laiemalt resolutsiooni 1325 mõjule. Projektiga panustati resolutsiooni 1325 Eesti tegevuskava täitmisesse. Ümarlaudadel oli keskmiselt 30–40 osalejat (v.a Narvas toimunud konverents, kus osales 100 inimest), kes esindasid nii kaitseväge, avalikku sektorit kui ka kolmandat sektorit, samuti osalesid üritustel ajakirjanikud. Esimene ümarlaud toimus 10. veebruaril ning teemaks oli „Rohkem naisi poliitikas?“, 8. märtsil tähistati naistepäeva konverentsiga „Naised ja julgeolek“, mis toimus Narvas. Ümarlaud teemal „Sooline võrdõiguslikkus. Naine kui juht – kas Eesti vajab naispresidenti või kindralit?“ toimus 26. mail. Viimane ümarlaud leidis aset 6. oktoobril ja sellel käsitleti teemat „ÜRO resolutsioon 1325 – mõju võrdses ühiskonnas“.
- Alates 2016. aastast muutis Eesti NATO Ühing traditsioonilise „Naised, rahu ja julgeolek“ ümarlaudade sarja üks kord aastas toimuvaks suuremaks temaatiliseks konverentsiks. 11. märtsil 2016 korraldati koostöös Välisministeeriumi, Friedrich Eberti Fondi, Kanada suursaatkonna ja NATO

peakorteriga aastakonverents „Naised, rahu ja julgeolek“. Konverents toimus Välisministeeriumis. Seal esinesid teiste seas välisminister Marina Kaljurand, Kanada suursaadik Eestis Alain Hausser, Euroopa Parlamendi liige Urmas Paet, Kaitseliidu ülem brigaadikindral Meelis Kiili. Videotervitusega esines suursaadik Marriët Schuurman (NATO alaline eriesindaja 2014–2017 naiste, rahu ja julgeoleku teemal) NATO peakorterist. Konverentsi eesmärk oli avalikkusele tutvustada resolutsiooni 1325 ning ürituse sihtrühmaks oli resolutsiooni 1325 Eesti tegevustesse panustavate vabäühenduste võrgustikud, teised vabäühendused, saatkonnad ning asjakohased ministeeriumid.

- Eesti NATO Ühingu eestvedamisel toimus 10. märtsil 2017 Riigikogu konverentsisaalis iga-aastane konverents „Naised, rahu ja julgeolek“ ja sellele eelnes 9. märtsil avavastuvõtt õiguskantsleri juures. Konverentsil käsitleti rahvusvahelist kogemust naiste rollist rahu ja julgeoleku tagamisel ning Eesti panust sellesse. 2017. aasta eesmärk oli konverentsile kaasata lisaks tegevuskava elluviimisega seotud ametnikele ja vabäühenduste esindajatele ka õpetajaid, kuna on oluline, et õpetajad ja haridustöötajad oleksid selle valdkonnaga kursis. Konverentsi eesmärk oli selgitada naiste kaalukat rolli julgeoleku tagamisel ja juhtida tähelepanu naiste olukorrale kriisisituatsioonides. Konverentsi korraldamise üheks eesmärgiks oli tekitada Eesti ühiskonnas arutelu naiste kaasamise olulisuse üle rahu ja julgeoleku tagamisel nii ülemaailmses kui ka kohalikus perspektiivis. Avalikkus sai üritust jälgida veebiülekande kaudu.

4. Naiste kaasamine rahu ja julgeolekuga seotud ametikohtadele Eestis

- Siseministeeriumi valitsemisalas lähtutakse värbamiste ja edutamiste puhul soolise võrdõiguslikkuse põhimõtetest. Siiski ei ole värbamisel soolist erivalikut tehtud, kuna eelduseks on ametioskuste olemasolu.

Kaitseministeeriumi valitsemisala ametlik poliitika „Naised kaitseväes“

- Lisaks tavapärasele ja juba kinnistunud resolutsiooni 1325 teemasid käsitlevatele tegevustele Kaitseministeeriumi valitsemisalas on viimaseks suureks edusammuks ametliku poliitika „Naised kaitseväes“ alusdokumendi väljatöötamine ja heakskiitmine. Kuigi osa poliitikast tulenevaid meetmeid ja võimalusi naiste osaluseks Kaitseväes on juba eelnevalt rakendatud, põlistab nimetatud poliitika selle teema Kaitseministeeriumi valitsemisalas ning loob eeldused süsteemseks ja eesmärgistatud jätkutegevusteks. Poliitika eesmärk on tekitada teemale üldist fooni ja laiemat kõlapinda ühiskondlikeks aruteludeks, et seeläbi kujundada ja juurutada hoiakuid ning julgustada naisi senisest enam osalema kaitseväeteenistuses. Kaitseministeeriumi valitsemisala lähtub naiste sõjalisse riigikaitseesse kaasamisel järgmistest läbivatest põhimõtetest:

- riigikaitse on kõikide kodanike ja terve ühiskonna ühine jõupingutus, mistõttu on riigikaitseesse oodatud panustama mehed ja naised võrdselt;
 - ühiskond laiemalt peab võrdselt toetama ja tunnustama nii meeste kui ka naiste panust ühiskondlikku ellu ja tagama soost sõltumata võrdsed karjäärivõimalused;
 - Kaitseväes ja Kaitseliidus ei ole erialasid ega ametikohti, kus naiste osalemine on soost tulenevalt piiratud või eelistatud, samas kehtivad kõigile kaitseväelastele soost sõltumata võrdsed nõuded ja tingimused. Erandiks jäävad eraldi normatiivid Kaitseväe kehalise ettevalmistuse testis.
- Kirjeldatud eesmärgi saavutamiseks ja põhimõtete rakendamiseks võetakse järgmisi meetmeid:
 - ühiskondlike hoiakute muutmiseks võetakse ette teavitustegevusi, et tagada naiste kaitseväeteenistusele toetav suhtumine;
 - suurendatakse naiste teadlikkust kaitseväeteenistuse võimalustest;
 - vabatahtlikult ajateenistusse asuvatel naissoost isikutel võimaldatakse teenida kõikides reservüksusi ettevalmistavates väeosades;
 - tagatakse, et nii mees- kui ka naissoost ajateenijale sõjalise eriala määramisel võetakse arvesse nii isiku motivatsiooni kui ka kehalisi ja vaimseid eeldusi;
 - tagatakse naissoost ajateenijatele vajalikud organisatoorsed ja olmelised teenistustingimused väeosades, arendatakse või kohandatakse vormiriietust ja individuaalvarustust;
 - poliitika sihtrühmalt ja Kaitsevält küsitakse regulaarselt tagasisidet, et tuvastada ja kõrvaldada võimalikke takistusi naiste teenistuses osalemisel.
 - Poliitika raames alustati 2017. aastal püsikampaaniat „Naised vormi“, millega propageeritakse avalikkuses naiste osalust Kaitseväes. Kampaaniaks on Kaitseministeeriumi valitsemisalast eraldatud rahalised vahendid. Kampaania raames luuakse 2018. aastal portaali „Naised vormi“. Regulaarselt korraldatakse mitmeid muid poliitikat toetavaid üksiküritusi (nt kohtumised huvi- ja sihtrühmadega selgitustöö tegemiseks). Kaks korda aastas tellitakse avaliku arvamuse uuring hindamiseks ühiskonna hoiakuid naiste Kaitseväkke kaasamise suhtes.
 - Kampaania laiem eesmärk on muuta ühiskondlikke valitsevaid hoiakuid naiste ajateenistuse ja kaitseväeteenistuse suhtes. Kampaania peab kujundama avalikku arvamust viisil, et riigikaitstes on osalema oodatud kõik inimesed, olenemata soost, ning kõnelema kasuteguritest, mille toob kaasa senisest laiem naiste kaasamine ajateenistusse. Naiste järjest suurenev osalemine sõjalises riigikaitstes peab sujuvalt kujunema uueks normiks.

- Kampaania normaliseerib naiste osalemise riigikaitstes ja ajateenistuses naiskaitseväelaste (soovitavalt juhtide) positiivsete eeskujude näitamise (seda ka väljaspool tavapäraseid erialasid), müütide kummutamise, ajateenistusse panustatud aja jooksul saadud teadmiste ja kogemuste väärtustamise kaudu (kriitilistes olukordades hakkamasaamise kogemus, teadlikkus panustamisest riigikaitseesse, juhtimiskogemus, paranev kehaline vorm ja vastupidavus, edasised karjäärivõimalused).
- Kampaanias kasutatakse välireklaami ja sotsiaalmeediat ning seda toetavad meediategevused. Kampaaniasse kaasatakse soovitatavalt ajateenistuse läbinud ja/või Kaitseliidu liikmetest avaliku elu tegelasi, kes aitavad kampaaniale tähelepanu tõmmata ning kelle osalemine kampaanias on sihtrühmale kõitev ning lisamotivaatoriks. Kaasatakse ka kõneisikuid, kes on autoriteetsed sihtrühma arvamusiidritele (lapsevanemad, õpetajad).
- Samal ajal mainekampaaniaga viivad Kaitseväge ja Kaitseliit läbi sisekommunikatsiooni, kasutades selleks seminare, fookusgrupe, ajurünnakuid jms. Sõdurileht, Sõdur ja Kaitse Kodu! hoiavad teemat üleval, näidates naisi teenistuses ja kasutades neid autoritena.
- Kaitseministeerium arendab Facebooki teemalehte „Naised kaitseväes“ ning hoiab teemat päevakajalisena, kasutades selleks esinemisi peavoolu meedias ning algatades arutelusid võrdõiguslikkusest ja naiste rollist sõjalises riigikaitstes.
- Teadlikkuse suurendamiseks saavad Kaitseministeeriumi valitsemisala asutused kasutada seniseid meetmeid, millega suurendatakse noorte teadlikkust riigikaitsest ja kaitseväeteenistusest – riigikaitseõpetuse valikainet ning Kaitseressursside Ameti värbamiskeskuse tegevust koolides, messidel ja mujal. 2017.-2018. aastal uuendatakse riigikaitseõpikut, mille uues versioonis on kaitseväeteenistuse peatükk senisest põhjalikum ja mille eraldi alajaotuses käsitletakse naiste võimalusi ajateenistust läbida. Lisaks täiendatakse riigikaitseõpetajate teadmisi ja oskusi ajateenistuse populariseerimisel nii naiskui ka meessoost õpilastele.
- Samuti on alates 2016. aasta novembrist avatud sotsiaalvõrgustikus Facebooki teemaleht „Naised riigikaitstes“, mis kujuneb sotsiaalmeedias keskseks kanaliks, kus kajastatakse uudiseid, infot ja soovitusi naistele, kes tunnevad huvi riigikaitseesse panustamise vastu, aga ka naisajateenijate kogemusi ja soovitusi ajateenistuse võimalikult sujuvaks läbimiseks.
- Ajateenistusse asunud naiste teenistuse paremaks korraldamiseks, võimalike küsimuste ja probleemide operatiivseks ja rohujuuretasandil lahendamiseks jätkatakse ja laiendatakse väeosades juba praegu osaliselt eksisteerivat praktikat, mille kohaselt naissoost tegevälaste seast määratakse naissoost ajateenijatele mentor, kelle ülesanne on teenistuse algul vastata võimalikele

spetsiifilistele küsimustele ning hiljem regulaarselt küsida naissoost ajateenijatelt tagasisidet ja lahendada võimalikke probleeme.

- Kuni 2017. aasta lõpuni on naissoost kutsealuste võimalused ajateenistust läbida piiratud vaid 2. jalaväebrigaadi Kuperjanovi jalaväepataljoniga ning 1. jalaväebrigaadi Tapa linnakus asuvate väeosadega. Kaitseministri 18. oktoobril 2016 allkirjastatud määrusega nr 22 on kaitseväeteenistuse seaduse alusel kehtestatud kutsealuste ja naissoost isikute arvuline jagunemine väeosade vahel 2018. aastaks ning erinevalt seni kehtinud kutsealuste jaotuskavadest näeb määrus ette võimaluse võtta naissoost ajateenijaid kõikidesse ajateenijate väljaõppega tegelevatesse struktuuriüksustesse ning teha seda kõigil kolmel aasta jooksul toimuval ajateenistusse kutsumisel. Kokku näeb määrus ette kuni 108 naissoost kutsealuse ajateenistusse kutsumise, senised määrused nägid aasta jooksul ette üldjuhul vaid kuni 30 naissoost isiku ajateenistuse. Määruse muudatusega lõpetatakse kaitseministri määruse tasemel olukord, kus vabatahtlikult ajateenistusse asuvate naiste võimalused valida endale teenistuskohat on piiratud vaid kahe struktuuriüksusega. Kõikide väeosade avamine suurendab juba iseenesest naissoost ajateenijate võimalikku arvu, kuna naissoost kutsealused saavad valida endale sobivamana tunduva väeosa, relvaliigi ja eriala.
- Naissoost ajateenijate ametikohtadele määramise praktikad muutetakse. Meetme eesmärk on luua lihtne ja üheselt mõistetav Kaitseväe-sisene kord, mille alusel toimiks nii nais- kui ka meessoost ajateenijate ametikohtadele määramine pärast sõjuri baaskursuse läbimist ning mis sellisena oleks arusaadav nii ajateenijatele kui ka valikut tegevatele tegevälastele.
- Seni on Kaitseväe väeosades lähtunud üldjuhul põhimõttest, et naissoost ajateenijad majutatakse meessoost ajateenijatest eraldi magalasse ning neile on eraldi sanitaarruumid. Norra ja Rootsi eeskujul on 1. jalaväebrigaadi väeosades alustatud naissoost ajateenijate segamajutust, kus naised majutatakse samasse kasarmutuppa meessoost ajateenijatega. Arvestades 2018. aastal toimuvat kõikide väeosade avamist naissoost ajateenijate teenistuseks, tuleb selleks kehtestada selged põhimõtted, kuidas lahendada naissoost ajateenijate majutamine ja muude olmeküsimuste korraldamine.
- Nii teiste riikide kogemusest kui ka Eestis Kaitseväes ja Kaitseväe teeninud naiste tagasisidest ilmneb, et Kaitseväe jagatavad standardsed välivormi elemendid ja individuaalvarustus (rakmed, seljakott) ei sobi vahel naiste kehasuuruse ja -vormiga. See raskendab ühest küljest väljaõpet ja ülesannete täitmist ning teisalt vähendab ka puhtpraktilist mugavust ning võib kokkuvõttes olla negatiivne kaitsevälase rahulolu ja motivatsiooni seisukohast. Seetõttu nähakse ühe meetmena ette naistele sobiva suurusega vormiriietuse hankimise või olemasolevate vormikomplektide kohandamise teenistuse alguses. Samuti

analüüsitakse võimalusi kohandada kaitseväelaste individuaalvarustuse komplekte.

- Et jälgida olukorda naissoost kaitseväelaste teenistuse korraldamisel, tuvastada võimalikke kitsaskohti ning hinnata rakendatavate poliitikameetmete tõhusust, hakatakse regulaarselt korraldama tagasisideküsitlust naissoost kaitseväelaste – nii ajateenijate kui ka tegevväelaste seas. Naissoost ajateenijate puhul kujuneb tagasiside küsimise peamiseks mehhanismiks Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste rakendusuringute keskuse ja Tartu Ülikooli koostöös alates 2016. aastast kõikide ajateenijate seas korraldatav kompleksuuring, millega uuritakse ajateenijate motivatsiooni, rahulolu teenistusega jms küsimusi. Naissoost tegevväelaste seas tehti esimene tagasisideküsitlus 2017. aastal Kaitseministeeriumi tellimusel ning need jätkuvad ka edaspidi regulaarselt.

Naiste osalus Kaitseväes

- Kaitseväes oli 2017. aasta lõpu seisuga tegevteenistujatest 10% naisi nii rivi- kui ka erialametikohtadel. Naissoost tegevteenistujate keskmine vanus on 35,6 aastat. Naised on Kaitseväes teeninud selle taasloomisest alates ja kõikidel juhtimistasemetel. Aasta-aastalt on kasvanud naissoost ajateenijate arv ning trend näitab selle kasvu jätkumist ka järgnevatel aastatel. Lähtuvalt erialasest ja sõjaväelisest väljaõppest saavad tegevteenistuses olevad naised osaleda operatsioonidel võrdsel alustel meestega. Seda võimalust ka kasutatakse, kuigi naiste osakaal operatsioonidel on endiselt oluliselt väiksem võrreldes meeste osakaaluga. Viimase viie aasta jooksul (2012–2017) on pikemal kui kolmekuulisel sõjalisel operatsioonil käinud 20 naist, mis moodustab missioonil käinute koguarvust 2,55%. Naiste reaalset osalust mõjutavad muu hulgas operatsiooni sihtriigi kultuuriline eripära, üksusele pandud ülesanded ning asjaolu, kas panustatava üksuse koosseisus on Eestis vastava väljaõppega naisi. Poliitika „Naised kaitseväes“ peaks pikaajaliselt soodustama ka naiste lähetamist operatsioonidele. Operatsioonidel osalejad järgivad rahvusvaheliste operatsioonide käitumiskoodekseid ning selle kohustuse täitmise järelevalve on operatsioonide juhtimistasandil tagatud. Reeglite rikkumise tuvastamisel tehakse vajalikud uurimistoimingud.

5. Koostöö tõhustamine ja infovahetus Eestis

- Riigiasutused ja vabaühendused, kellel on kokkupuude resolutsiooni 1325 tegevuskava elluviimisega, on kohtunud vajadust mööda, kuid vähemalt korra aastas, et omavahel kogemusi vahetada.

- Välisministeeriumi kodulehel on info resolutsiooni 1325 ja jätkuresolutsioonide, Eesti tegevuskavade ning aruannete kohta.⁷ Lisaks on ÜRO juures asuva Eesti alalise esinduse kodulehel avaldatud kõik New Yorgis tehtud sõnavõtted, sealhulgas resolutsiooni 1325 teemadel.⁸
- Sotsiaalministeerium on pidevalt teinud koostööd nii Sotsiaalkindlustusameti, Politsei- ja Piirivalveameti, Justiitsministeeriumi, Siseministeeriumi kui ka vabaühendustega soolise vägivalla teemadel. Sotsiaalministeerium osaleb aktiivselt vägivalla ennetamise strateegia 2015–2020 võrgustikus ning inimkaubanduse ennetamise ja tõkestamise võrgustikus.
- Haridus- ja Teadusministeeriumi üldhariduse programmist toetatakse:
 - Mondot maailmakodaniku hariduse edendamisel;
 - MTÜ Eesti NATO Ühingu julgeolekuteema kajastamisel üldhariduskoolide õpetajate ja õpilaste hulgas;
 - MTÜ Eesti Pagulasabi põgeniketeemast teadlikkuse suurendamisel koolides ja lasteaedades.
- 2017. aastal osalesid Eesti esindajad Euroopa naispolitseinike võrgustiku (ENP) juhatuse koosolekule järgnenud konverentsil Saksamaal, kus käsitleti teemasid, mis on resolutsiooni „Naised, rahu ja julgeolek“ teemadega tihedalt seotud – naiste roll ÜRO missioonidel; naiste missioonidel osalemise kogemused; naiste osakaal Kosovo politseis, selle tagamaad, kultuurimõjud ja tehtud muudatused.
- Rahvusvahelise Politseiassotsiatsiooni (IPA) Eesti osakonna juhatuse liikme eestvedamisel toimus 2017. aastal rahvusvaheline sümposium „Naised ja Rahu“, millest võtsid osa IPA liikmed Eestist ja Leedust Ingalina prefektuurist, Euroopa naispolitseinike võrgustiku (EPN) liikmed, Eesti Naisjuristide Liidu ja Eesti NATO ühingu esindajad, naiskodukaitsjad ja teised vabaühenduste esindajad. Sarnaste sündmuste mõju suurendamiseks ning teemade laiemaks tutvustamiseks koostatakse IPA kodulehele ülevaatlikke artikleid.
- Mondo teeb aktiivset koostööd Eestis nii riigiasutuste, teiste vabaühenduste kui ka Rahvusringhäälinguga ja muusikafestivalide korraldajatega, et teadvustada laiemalt ühiskonna vajadust toetada haavatavamaid sihtrühmi – arengumaade ja konfliktipiirkondade naisi ja lapsi.
- Ajakirjanikele, sealhulgas noortele naisajakirjanikele, pakkus Mondo aasta jooksul mitmeid võimalusi koolitusteks ja õppereisideks Palestiinasse, Nepaali, Ugandasse, Ghanasse. Koostöös Eesti Rahvusringhäälinguga valmis 12 dokumentaalfilmi sarjas „Meie maailm“, mis toob Eesti vaatajateni inimeste elu,

⁷ <http://vm.ee/et/tegevused-eesmargid/inimoigused/uro-julgeoleku-noukogu-resolutsioon-1325-naised-rahujulgeolek>

⁸ http://www.un.estemb.org/statements_articles

sealhulgas naiste olukorra Etioopiast Gruusiani ja Ukrainast Birmani. Üllitasime poliitikakujundajatele mõeldud Arengupoliitika Teataja kaks uut numbrit.

- Mondol valmis 2016. aastal kaks uut näitust naiste teemal: „Naised ja lapsed konfliktides“ ning „Naised ühiskonna südames“. Tegime koostööd Viljandi pärimusmuusika festivaliga ja muusikafestivaliga Tallinn Music Week tüdrukutekooli toetuseks Afganistanis.
- 2016-2017 on Mondole olnud aktiivsed infovahetuse ja eestkosteaastad. Arutame strateegilise partnerluse väljavaateid Välisministeeriumiga, samuti UNESCO koolide koordineerimise üleandmist UNESCO Eesti Rahvuskomiteelt Mondole. Mondo osaleb aktiivselt Arengukoostöö Ümarlaua, Anna Lindhi fondi (Anna Lindh Foundation), Eesti inimõiguste ümarlaua, Euroopa vabauhenduste võrgustiku Afganistanis (European Network of NGOs in Afghanistan) ja muude võrgustike töös. Kutsume üha rohkem oma teavitustegevustesse ja kontorisse appi Eesti vabatahtlikke, kogukonnapraktikante ja Eestis elavaid välismaalasi, sealhulgas pagulasi. Tänu järjepidevale koostööle Eesti koolidega on suurenenud nende koolide arv, kes toetavad lapsi Ghanas ja Keenias või kellel on sõpruskool arenguriikides.